

עין יצחק

פרשת שמיני
תשפ"ד
גיליון מספר 374

כתיבה ועריכה:
הרב מרדכי גור ראש הכולל

הגיליון השבועי מפינת ההלכה מאת מרן הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א

מהלכות טבילת כלים

שאלה: רבים בימים אלו שקודם חג פסח רוכשים כלים חדשים לפסח, ושואלים מה הם פרטי הדינים בהלכות טבילת כלים, איזה כלים צריכים טבילה בברכה, ואיזה צריכים טבילה בלא ברכה, ואיזה כלים פטורים בכלל מטבילה. וכן עוד שואלים, האם מותר לאכול ולשתות בבתי הארחה ומסעדות שהינם כשרים, באופן שידוע שהכלים שבהם אינם טבולים?

כלים היא מדברי סופרים. וכ"כ המאירי הר"ן והריטב"א (ע"ז עה:): בדעת הרמב"ם. וכ"ד הרשב"ץ ביבין שמועה (דכ"ח ע"ד). וכ"מ ברמב"ן בפירושו עה"ת (במדבר לא כג) 'וליבי מהרהר עוד לומר שהטבילה הזאת מדבריהם והמקרא אסמכתא עשו אותו'. וכ"ד האור זרוע (ח"א סי' שנט) והארחות חיים (ח"ב עמ' 154. סוף דיני טהרת הכלים). ובישועות יעקב (או"ח סימן תקט סק"ד) כתב שדעת רוב הפוסקים שטבילת כלים מדרבנן. וכ"כ הרדב"ז (ח"א סוף סימן לד) שהיא מדרבנן.

ואמנם שאף לסוברים שחוב הטבילה הינו מדרבנן, מברכים על טבילת כלים, שהרי מברכים גם על מצוה דרבן כמו שמברכים על הדלקת נרות חנוכה וכיוצא (שבת כג.).

כלי זכוכית

אכן בכלי זכוכית, אין מחלוקת ולכ"ע חוב טבילתם אינו אלא מדרבנן, וכ"כ פוסקים רבים ומהם: ספר האשכול ח"ג (עמוד 140). פר"ח (יו"ד סימן קכ סק"ג). פנים מאירות ח"ב (ס"ס צו). המבי"ט (קריית ספר מאכלות אסורות פי"ז). כנסת הגדולה. נודע ביהודה תנינא (יו"ד סימן קמב). שאגת אריה (סי' נו). ועוד. שבכלי זכוכית לא נחלקו ולכ"ע מדרבנן.

לסיכום: כלי מתכות או כלי זכוכית חדשים שהם כלי סעודה, המובאים מחוץ לארץ, יש להטבילם בברכה. כלי חרס פטורים מטבילה. כלי חרס המצופים מברונזה ומבחוץ בזכוכית, יש להטבילם בברכה כמו שמטבילים כלי זכוכית.

כלים המובאים מחו"ל

יש שחששו, שזא הכלים שבאים מחוצה לארץ, באים מבית חרושת שיש שם שותפות של ישראל ונכרי יחד, שהדבר מצוי שם, ואז הם פטורים (סימן קכ סי"א). ולכן מטבילים כלים שבאו מחוצה לארץ בלא ברכה. אולם אין זה נכון, כיון שהולכים אחר הרוב, ורוב המפעלים הינם בבעלות נכרים, וכשאדם קונה כלי, הרי אומרים שמסתמא הגיע מהרוב דהיינו מהנכרים. ולכן צריך לטבולם בברכה, שאנו מכריעים מחמת הרוב שהכלי חייב בטבילה, והברכה נגזרת אחרי זה, ולכן צריך לברך. (א"ה). ראה עין יצחק ח"ב עמ' תצו. כללי ספק ברכות הערה לב).

מקור וטעם חובת טבילת כלים

נפרט קצת מהלכות טבילת כלים. הנה במשנה (ע"ז עה:): שנינו, שכלי סעודה הנלקחים מגוי, אפילו אם הם חדשים, שהגוי לא השתמש איתם, צריכים טבילה. ובגמרא (שם) הביאו ראייה לזה מכלי מדין, שנאמר בתורה (במדבר לא כב) אַךְ אֶת הַהֶבֶל וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרֹזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֶפְרָת. כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמִי נָדָה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם. שהכלים שהמדינים השתמשו בהם היו צריכים הכשר כיון שאכלו בהם נבילות וטריפות, ולכן מה שיבוא באש כמו תבניות ואסכלאות וכו' שמשתמשים בהם ע"י האש, צריכים ליבון באש, ומה שלא השתמשו בו ע"י האש צריך רק טבילה במים. וממה שכתוב 'במי נדה יתחטא' לומדים שצריך להטביל את הכלי במים שהנדה טובלת בהם דהיינו במי מקוה שהם ארבעים סאה.

והטעם לזה הובא בירושלמי (סוף ע"ז, לו:), שכיון שהכלים עברו מרשות הגוי לרשות ישראל, כשם שאדם שרוצה לעבור מרשות גוי לרשות ישראל צריך טבילת גר, כך גם כלי שיוצא מרשות הגוי לרשות ישראל צריך טבילה.

וכתב המרדכי (ע"ז סימן תתנט), שצריך לברך על טבילת כלים וכמו בטבילת גר. ויברך: ברוך אתה ה' מלך העולם אשר קידשנו במצותיו וציונו על טבילת כלים. ואם מטביל כלי אחד יברך: על טבילת כלי. וכ"כ במחזור ויטרי (הלכות פסח אות י. עמ' 256) וראבי"ה (ס"ס תסד ד"ה וזה משפט) שיש לברך על הטבילה.

מדאורייתא או מדרבנן

והנה נחלקו הראשונים בגדר חוב טבילת כלים, אם חובה מדאורייתא או מדרבנן, שאע"פ שלמדו את הדבר מהפסוק, שזא הוא אסמכתא בעלמא. ודעת ר"ת משמע (בתוס' יומא עה. ובתוס' יבמות מז:): כ"כ בשו"ת יביע אומר (ח"ב יו"ד סימן ט אות ב) שטבילת כלים מדאורייתא. וכן נראה דעת האשכול (ח"ג עמוד 140). והרא"ה בבדק הבית (דק"ב ע"א). וכ"כ הרשב"א בתורת הבית הארוך (דקכ"ה ע"ב). ואיסור והיתר דרבינו יונה (סימן נח אות צא).

אולם מדברי הרמב"ם (פי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"ה) מבואר שטבילת

כלי פלסטיק וניילון

לענין כלי פלסטיק, כלי ניילון וכדומה שנקנים מגוי, אם צריכים טבילה, הנה בע"ז (עה): בסוגיא הנ"ל איתא, שכלי חרס אינם צריכים טבילה מפני שכלי מתכות אמורים בפרשה ולא כלי חרס. אך כלי זכוכית צריכים טבילה כיון שאם נשברו יש להם תקנה, להתייחסם ולחזור ולעשות מהם כלי אחר. ולפ"ז הרי י"ל שכלי פלסטיק לא אמורים בפרשה, ואי"צ טבילה. אולם יש לומר שכלי פלסטיק הם ככלי זכוכית, שאם נשברו יש להם תקנה להתייחסם ולחזור ולעשות מהם כלי אחר, וכמו כלי זכוכית.

בשו"ת מלמד להועיל (ח"ב סימן מט), שהיה אחד מרבני אמריקה, כתב לענין כלי עצם, שאפשר להתייחס, שיש לומר דאף שגורו חכמים על כלי זכוכית מפני שאפשר להתייחס, מ"מ לא גזרו אלא בכלי זכוכית, אבל לא בכלי עצם, ואין להוסיף על גזירתם. וכן משמע בספר האשכול (ח"ג עמ' 141) שכלי עצם אי"צ טבילה.

וכ"כ שלחן גבוה, שאי"צ טבילה הואיל ולא היו בגזירת חכמים, והוסיף שכ"מ בבית יוסף (או"ח סימן יג) שדבר שלא נכלל בגזירת חכמים אף אם לאחר מכן שייך בו הגזירה, אם לא גזרו עליו אין בו איסור כלל. וידוע מש"כ הרא"ש בפ"ב דשבת (סימן טו) שאין כח ביד שום אדם אפילו גבוה מארזים גבוהו, לחדש גזירה חדשה. ולכן אין לומר שיש להטביל כלי פלסטיק כמו כלי זכוכית שהרי זה גזירה חדשה.

ובאמת מטעם זה כתב הגאון ר' מרדכי יעקב בריש בשו"ת חלקת יעקב (חיו"ד סימן מה) שאין צריך להטביל כלי פלסטיק, שאינו בכלל הגזירה, ואין לנו לחדש גזירה מעצמינו. ואפילו טבילה בלא ברכה אין צריך.

הגאון רבי יצחק יעקב וויס, שהיה אב"ד העדה החרדית, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן עו עו ועז) כתב לענין טבילת כלי פלסטיק, שיש להטבילם בלא ברכה. אולם בח"ד (סימן קיד) חזר בו והעלה שאין להטביל כלי פלסטיק כלל. והמעניין, שהביא דברים בשם אומרם ממה שכתב מרן האבא בשו"ת יביע אומר (ח"ד חיו"ד סימן ח) שאי"צ להטביל כלי פלסטיק. גם בצי"ן אליעזר (ח"ז סימן לז) כתב שאי"צ לטבול כלי פלסטיק, וכתב ששמח לראות שכן העלה ביביע אומר (שם). וכ"כ בשו"ת באר משה (ח"ב סימן נג).

אמנם בשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ב סימן פד אות ז) כתב כהרב מנחת יצחק קודם חזרה, והצריך טבילה בלא ברכה. אולם העיקר כמ"ש, שאין צריך להטביל כלל כלי פלסטיק אפילו לא בלא ברכה.

לכן למסקנא, כלי פלסטיק וניילון אינם חייבים בטבילה כלל, ואי"צ לטבולם גם לא בלא ברכה, ואף מי שמחמיר על עצמו ורוצה לטבולם יזהר שלא לברך שלא ישל בברכה לבטלה.

כלים לא טובלים בבתי מלון

השו"ע שאי"צ טבילה כלל. וכ"כ גם הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין בספרו ערוך השלחן (סימן קכ סעיף מד). וכ"כ הגאון רבי עבדאללה סומך רבו של הבא"ח בספרו זבחי צדק (סק"ג). ע"ש.

בשו"ת מהרי"צ דושינסקי (ח"א סימן ע) כתב, שאף לדעת האיסור והיתר אם קנאו לסחורה מותר לישראל אחר להשתמש בו לסעודה, ורק אם קנאו לחיתוך קלפים המשאיל צריך לטבולו. ע"ש.

לפי זה יוצא, שבעל מסעדה שקונה כלים למסעדה, שנחשב הדבר כמי שקונה הכלים לסחורה, מותר לישראל האוכל שם לאכול בכלים ללא טבילה, כיון שהכלים שאולים לו או שכורים, ולדעת הבית יוסף אי"צ טבילה. וכ"כ בדרכי תשובה (סימן קכ סק"ע) שהמנהג פשוט לשתות מהמוזג ישראל ואין מקפידים שיטביל את כליו קודם. וכ"כ בשו"ת שבט סופר (חיו"ד סימן סז). וע"ע למש"כ הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (ח"ב ס"ו ס"ב). וכ"ש בכלי זכוכית שהם מדרבנן שיש להקל. וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק וייס ח"א (סימן מד), והגאון רבי יחיאל יעקב ווינברג בשו"ת שרידי אש (סימן עה).

בסיכום: מותר לאכול במסעדה או בקיוסק או בבתי הארחה כשרים, אפילו כשיודעים בבירור שהכלים שם אינם טובלים. אם בעל המסעדה רוצה ליקח את כל הכלים לטבילה תבוא עליו ברכה, אך יזהר שלא לברך.

ולענין השאלה הנוספת, אם מותר לאכול בבתי מלון ומסעדות כשרות שהכלים שבהם אינם טובלים, אע"פ שהם כלי סעודה הנלקחים מגוי. הנה ביוורה דעה (סימן קכ ס"ח) כתב מרן, שישראל שקנה סכין חדש מגוי להשתמש בו שלא לצרכי סעודה, כגון לחתוך בו קלף של ספר או לחתוך בו ניירות, אינו צריך להטבילו. ואפילו אם משאילו אח"כ לישראל אחר שמשתמש בו לצרכי סעודה, אפילו הכי פטור מטבילה. כיון שלא קנה את הסכין להשתמש בו לצרכי סעודה.

ומבואר בבית יוסף (ד"ה ומ"ש אבל), שאם קנה הראשון את הכלי לסחורה, והשאילו אח"כ לישראל אחר שמשתמש בו לצרכי סעודה, גם כן אי"צ להטבילו. ורק אם מכר הישראל הראשון לישראל השני, אז צריך השני להטבילו. וסיים שכן הורה מורו הגדול מהר"י בי רב ז"ל.

אולם באיסור והיתר דרבינו יונה (סימן נח אות פט) כתב שאף אם קנאו לחתוך קלפים וכדומה, אם השאילו לישראל אחר, ומשתמש בו לסעודה צריך טבילה. ולדברי רבינו יונה הסכימו הט"ז (סק"י) והש"ך (סק"ט) וכתבו שטיבילם בלא ברכה.

אכן הפר"ח (סק"ב) דחה את דבריהם והעלה לעיקר כפסק השולחן ערוך, שבאופן שמשאיל ממי שלא קנה לצורך סעודה, אי"צ להטביל כלל. וכ"כ בספר מקור חיים להגאון מליסא, שאע"פ שהאיסור והיתר חולק, כבר השיג עליו הפר"ח והעלה לעיקר כדעת מרן

מתעשה במוסדותינו

חלק מהמשתתפים בקריאת המגילה בחזן עובדיה

לעילוי נשמת הרב מיכאל בן פרוחה זצ"ל נשיא המוסדות

לקבלת העלון במייל ולכל הארה והערה: לתרומות והנצחה עמותת חזן מיכאל: בנק מזרחי טפחות סניף 591 מ.ח. 105767
0799165000 ברכות מורשת ובעידור חוזר בטלפון: 0799165000

פעילות המוסדות: כולל אברכים ❁ כולל יום שישי ❁ כולל בעלי בתים ❁ מדרשיה לנוער ❁ מדרשיה לבנות ❁ ארגון בני הישיבות ❁ ארגון הילדים בן מלך